

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
In the Name of Allah, the Compassionate the Merciful

نورالامین

جرایم امنیتی
در رهگذر آنومی اقتصادی
(با نگاه بر چاره‌اندیشی شریعت)

سید روح الله عقیق

سخن ناشر

معارف اسلامی ناب، نیاز بشر تشنه معنویت امروز است. در این دوران که بسیاری آن را عصر پایان جهان می‌دانند، گرایش به دین و معنویت، سرعتی شگفت یافته است. در این میان، اسلام بیشترین سهم را از این گرایش به دین دارد، و چرا چنین نباشد؟ اسلام، دین انسانی زیستن، عدالت‌پروری و عشق به همنوع است و بشر این عصر، این گوهر گمشده را در اسلام ناب یافته است.

ازسوی دیگر، گسترش پُرشتاب رسانه‌ها و ابزارهای انتشار اطلاعات، بی‌وقفه موجب پدید آمدن پرسش‌ها و شبهات جدیدی می‌شود که تا اندکی پیش از این، هیچ‌یک از آنها قابل تصور نبود. این انفجار اطلاعات، به‌ویژه در دنیای مجازی، اغلب فرصت ژرف‌اندیشی را از انسان سلب می‌کند و همین موجب شناخت نادرست یا ناقص از بسیاری امور، به‌ویژه مفاهیم و معارف دینی می‌گردد.

بنابراین، تبلیغ و نشر مؤثر معارف اسلامی ناب، رسالت خطیری است که بر عهده همه متولیان این امر می‌باشد. بدون تلاش خالصانه و آگاهانه برای رسیدن به این هدف، پتانسیل عظیمی که در گرایش بشر به معنویت در این عصر پدید آمده، به هدر خواهد رفت.

نشر «نورالامین» به سهم خود می‌کوشد تا بخش اندکی از رسالت عظیم نشر معارف اسلامی ناب را به بهترین شکل ممکن انجام دهد و در این راستا از پیشنهادها و انتقادهای همه فرهیختگان این عرصه، برای غنا بخشیدن به آثار خود استقبال می‌کند.

انتشارات نورالامین

فهرست مطالب

۱۱	دیاچه
۱۳	مقدمه
۱۳	بیان موضوع
۱۸	پیشینه
۱۸	۱. تحقیقات خارجی
۱۹	۲. تحقیقات داخلی
۲۱	اهداف
۲۱	۱. هدف اصلی
۲۱	۲. اهداف فرعی
۲۱	ساماندهی
۲۵	بخش اول: مباحث مفهومی و چهارچوب تحلیلی
۲۵	فصل اول: واژه‌شناسی
۲۵	گفتار اول: آنومی
۲۵	۱. معنای لغوی
۲۷	۲. معنای اصطلاحی
۳۲	گفتار دوم: جرایم علیه امنیت
۳۲	۱. معنای جرم
۳۴	۲. معنای امنیت

- فصل دوم: اقسام و انواع آنومی _____ ۴۰
- گفتار اول: آنومی فکری _____ ۴۱
- گفتار دوم: آنومی اجتماعی _____ ۴۱
- گفتار سوم: آنومی اقتصادی _____ ۴۲
- گفتار چهارم: آنومی فرهنگی _____ ۴۴
- گفتار پنجم: آنومی نهادی _____ ۴۵
- گفتار ششم: آنومی سیاسی _____ ۴۷
- فصل سوم: نظرات جرم‌شناختی مشابه _____ ۵۰
- گفتار اول: قانون اشباع و فوق اشباع جنایی _____ ۵۰
- گفتار دوم: نظریه خرده فرهنگ مجرمانه (از سلسله نظریات فشار) _____ ۵۶
- گفتار سوم: نظریه فرصت‌های افتراقی (از سلسله نظریات فشار) _____ ۶۵
- گفتار چهارم: نظریه عمومی فشار (از سلسله نظریات فشار) _____ ۷۲
- گفتار پنجم: محرومیت نسبی _____ ۷۳
- گفتار ششم: توقعات فزاینده _____ ۷۵
- بخش دوم: آنومی در نگاه دورکیم و مرتن _____ ۷۹
- فصل اول: نظریه آنومی از منظر امیل دورکیم _____ ۷۹
- گفتار اول: تقسیم‌بندی جوامع _____ ۸۴
۱. جوامع مکانیک و خودبه‌خودی (پیوند جامعه بر اساس شباهت‌ها) _____ ۹۰
۲. جوامع ارگانیکی یا اندامی (پیوند جامعه بر اساس تفاوت‌ها و نیازها) _____ ۹۵
- گفتار دوم: تقسیم‌بندی آنومی برحسب شدت و میزان _____ ۹۹
۱. آنومی حاد _____ ۹۹
۲. آنومی مزمن _____ ۱۰۰
- گفتار سوم: تقسیم‌بندی آنومی برحسب دامنه شکل‌گیری _____ ۱۰۱
۱. آنومی فردی _____ ۱۰۱
۲. آنومی جمعی یا اجتماعی _____ ۱۰۲
- گفتار چهارم: تغییرات ناگهانی اقتصادی جامعه علل اصلی بحران ناهنجاری _____ ۱۰۳

- گفتار پنجم: تأثیر بیشتر غنی در افزایش جرم در قیاس با فقر _____ ۱۰۹
- گفتار ششم: انسان موجودی سیری ناپذیر _____ ۱۱۳
- گفتار هفتم: تأکید بر اخلاق گرایی در جامعه _____ ۱۱۶
- گفتار هشتم: جایگزین شدن اقتصاد به جای اخلاق در جوامع سرمایه داری _____ ۱۲۱
- گفتار نهم: درونی شدن جامعه باتکیه بر دین _____ ۱۲۳
- فصل دوم: نظریه آنومی از منظر رابرت مرتن _____ ۱۳۲
- گفتار اول: آرزوهای محدود لکن غیر دسترس _____ ۱۳۴
- گفتار دوم: ابزارها وسایل محدود _____ ۱۴۱
۱. ابزارهای (هنجار) نهادی _____ ۱۴۷
۲. ابزارهای (هنجار) فنی _____ ۱۴۹
- گفتار سوم: عدم تأثیرگذاری مستقل تهی دستی در افزایش جرم _____ ۱۵۲
- گفتار چهارم: نقش فاصله طبقاتی در ایجاد آنومی _____ ۱۵۲
- گفتار پنجم: یکپارچگی نامناسب اجتماعی _____ ۱۵۸
- گفتار ششم: تقسیم بندی بر اساس راهکارها _____ ۱۶۱
۱. گروه هم نوا _____ ۱۶۱
۲. گروه آیین باور، مناسک گرا و شعائر گرا _____ ۱۶۳
۳. گروه نوآور و مبتکر، بدعت گذار (گروه های جرم خیز) _____ ۱۶۴
۴. گروه انزواطلب واپس گرا و کناره گیر _____ ۱۶۷
۵. گروه شورشی و برانداز (انقلابی یا آشوب طلب) و عصیانی _____ ۱۷۰
- بخش سوم: عوامل پیدایش آنومی اقتصادی و تأثیر آن بر جرایم امنیتی _____ ۱۷۲
- فصل اول: عوامل و بسترهای پیدایش آنومی اقتصادی با نگاه به جامعه ایران _____ ۱۷۲
- گفتار اول: توسعه شهرنشینی با تراکمی نامتجانس _____ ۱۷۵
- گفتار دوم: پیدایش حاشیه نشینی در جوار کلان شهرها _____ ۱۸۰
- گفتار سوم: عدم ثبات اقتصادی _____ ۱۸۳
- گفتار چهارم: توسعه و رشد ناپایدار اقتصادی _____ ۱۸۸
- گفتار پنجم: توزیع ناعادلانه ثروت (فقدان عدالت توزیعی) _____ ۱۹۱

- گفتار ششم: توزیع ناعادلانه فرصت‌های اقتصادی (تبعیض نسبی) _____ ۱۹۳
- گفتار هفتم: رشد ناموزون اقتصادی _____ ۱۹۹
- گفتار هشتم: فقدان شفافیت اقتصادی _____ ۲۰۱
- گفتار نهم: نارسایی قوانین در پیشگیری از جرایم کلان اقتصادی _____ ۲۰۳
- گفتار دهم: تعارض پنداری رشد اقتصادی با درونی شدن فرهنگ اجتماعی و ملی _____ ۲۰۵
- فصل دوم: تأثیر آنومی اقتصادی بر پیدایش جرایم امنیتی _____ ۲۰۷
- گفتار اول: پیدایش نارضایتی اجتماعی _____ ۲۰۸
۱. شکل‌گیری محرومیت نسبی _____ ۲۱۲
۲. پیدایش احساس تبعیض _____ ۲۱۹
- گفتار دوم: فروپاشی هنجارهای اجتماعی سیاسی _____ ۲۲۴
۱. ناکارآمد پنداری نظام هنجاری _____ ۲۲۴
۲. فروپاشی ذهنی مشروعیت هنجاری _____ ۲۲۸
۳. شکل‌گیری بحران هویتی _____ ۲۳۳
- گفتار سوم: تزلزل ثبات سیاسی _____ ۲۳۷
۱. رشد فزاینده فردگرایی _____ ۲۳۷
۲. مقصر پنداری هویت و هنجارهای اجتماعی _____ ۲۴۱
۳. تلاش برای دگردیسی هویتی و هنجاری _____ ۲۴۹
- بخش چهارم: راهکارهای شریعت برای پیشگیری از آنومی اقتصادی _____ ۲۵۳**
- فصل اول: زیست مؤمنانه (راهکارهای فردی) _____ ۲۵۳
- گفتار اول: دوری از آمال و آرزوهای بلند (بلندپروازی) _____ ۲۶۰
- گفتار دوم: پرهیز از حرص و طمع‌ورزی _____ ۲۶۸
- گفتار سوم: قبح انگاری ثروت‌اندوزی _____ ۲۷۶
- گفتار چهارم: مذمت تظاهر به اشرافی‌گری _____ ۲۷۹
- فصل دوم: جامعه دینی (راهکارهای جمعی و اجتماعی) _____ ۲۸۲
- گفتار اول: اصلاح نارسایی اقتصادی _____ ۲۸۲
۱. نارسایی در اهداف اقتصادی _____ ۲۸۳

- ۲۸۹ _____ ۲. نارسایی در روش های اقتصادی
- ۲۹۴ _____ ۳. نارسایی در اجرای اهداف و روش های اقتصادی
- ۲۹۷ _____ گفتار دوم: از بین بردن نابرابری های اجتماعی و فاصله طبقاتی
- ۳۰۲ _____ گفتار سوم: برحذر دادن طبقه حکمران از پیوند خوردن با صاحبان ثروت
- ۳۰۴ _____ گفتار چهارم: پررنگ نمودن اخلاق و مذهب در جامعه
- ۳۰۷ _____ گفتار پنجم: پرهیز از بی تفاوتی اعضای جامعه در قبال یکدیگر
- ۳۰۹ _____ منابع و مأخذ
- ۳۰۹ _____ منابع فارسی
- ۳۴۱ _____ منابع غیرفارسی

دیباچه

این مطالعه ماحصل پژوهش‌های نگارنده با نگاه جرم‌شناسانه به پدیده جرایم علیه امنیت است که با بهره‌گیری از رویکردهای جامعه‌شناسانه تلاش نموده علل و زمینه‌های باواسطه جرایم علیه امنیت را تبیین نماید. اگرچه بسیاری از جرم‌شناسان با واکاوی عوامل مستقیم جرم به ارتباط دهی اقتصاد، بیکاری، فقر و... با جرم پرداخته‌اند، مع‌الوصف، بررسی عوامل باواسطه، کمتر موردتوجه پژوهشگران قرار گرفته است. دراین‌بین آنومی یک معضل فرهنگی و اجتماعی است که نگارنده تلاش داشته در این مطالعه با ارتباط دهی آن با عوامل اقتصادی از یک سو و تأثیرگذاری آن بر جرایم علیه امنیت از سوی دیگر، پلی میان جرایم امنیتی و معضلات اقتصادی ایجاد نماید تا سیاست‌گذاران در این حوزه را از تمرکز بر مجازات‌های مکافات‌گرا و اتخاذ سیاست‌های منطبق بر تسامح صفر به رواداری درعین‌حال اصلاح بسترهای آنومی جهت بهره‌مندی از امنیت پایدارتر سوق دهد. بخشی از این کتاب، برگرفته از رساله دکترای نگارنده در دانشگاه آزاد بوده که با همکاری اساتید گران‌سنگ دکتر کریم صالحی و دکتر عارف برخوردار صورت‌گرفته است؛ ازاین‌رو تشکر و قدردانی خود را از زحمات آنان بیان می‌دارم.